

Hans Holm
skrifar:

UMHEIMURIN

Í dag: Miðeystur

Tikararnir í Suðureysturasía

Tá ið talan er um tikararnar í Suðureysturasía, er tað ikki tann stóra kettan, har livir, menn meina við, men ávís lond, sum seinastu tíggu til tjúgu árinu hava havt ein búskaparlígan vøkstur, ið hevur fyllt vesturheimin við undran, virðing og ikki sørt av øvund.

Øll mugu vit hava høyrð um japanska búskaparlíga undurverkið, og fólk vírhøvur hava eisini høyrð um, at í Suðurkorea hevur gingið strúkandi framá, men bæði Singapore og Taiwan (og Hong Kong, sum nú er vorðin partur av Kina) hava høgt búskaparlígt virksemin. Men alfrat hesum kemur so, at Kina, Malaysia, Thailand, Indonesia, Filippinurnar og eisini Vietnam ligga millum tey lond, sum hava havt størsta búskaparlíga vøksturin í heiminum.

Tá ið tað snýr seg um BTU (bruttotjóðarútgáa, tað er: Samlaða virðið av framleiddum vörum og veittum tænastum), ligga hesi londini nakad soleiðis fyrri (tølini eru uppgjörd í amerikanskum dollarum pr. persón um árið):

Singapore	17.000
Taiwan	10.000
Suðurkorea	8.000
Malaysia	4.000
Thailand	3.000
Indonesia	2.000
Kina	1.000
Filippinurnar	1.000

Til samanlíkingar kann

nevnast, at bestu ES-londini ligga um 20.000 dollarar um árið fyrri hvønn persón.

Men tá ið tað snýr seg um búskaparlígan vøkstur, verða tølini nøkur onnur. Meðan ES-londini vanligu hava ligið við einum BTU-vøkstri upp á 0 til 2% um árið hesi seinastu árinu, høvdu suðureysturasiskku londini í 1994 henda %-vøksturin:

Kina	11
Singapore	9
Malaysia	8
Suðurkorea	8
Thailand	8
Indonesia	7
Taiwan	6
Filippinurnar	5

Hesi tøl fyrri vøkstri eru jú heilt onnur tøl enn tey, vit kenna úr Vestureuropa og Norðuramerika, og spurningurin, hvussu hesi kundi bera til, er eisini heilt natúrligur.

Svarið var vanligu tað, at hesi lond gjørdu tað, sum IMF og Heimsbankin hava altið sagt er neyðugt fyrri at fáa búskaparlígan vøkstur:

- 1 Lønnavøksturin var lítill (lønslagið sjálvt er lagt frammanundan)
- 2 luftslagið uppsparingin var stór
- 3 inflatióin var lítill
- 4 marknaðarmekanismurnar innan vinnulívið valdaðu alt ting, sum fóra framúr við sær – skal ein trúgva førandi búskaparfrøðingum í ES og Norður-

amerika. Hesi ting høvra vit eisini dagliga eru neyðug, um broyting skal koma í samfelagsgongdina.

So hendi tað toð fyrr í ár, at fyrst búskapurin í Thailandi fór at rylla við tí fylgju, at neyðugt varð at lata bhatin (thailenska gjaldoyrað) flóta, og hesa fjerð beinanvegin við sær, at hann fall 17% í mun til amerikanska dollaran. Síðan er tað sama hent Filippinunum, Malaysia og Indonesia, og Suðurkorea hevur verið noygt at lána hundræðtals milliardir frá Heimsbankanum. Eisini í Japan hevur tað víst seg at vera galið. Fjórðstørsta figgingarfelagið í landinum, Yamaichi, er farið av knóranum við eini skuld upp á 138 milliardir krónur, og tað sama er hent Sanyo Securitas, eitt børsmeiklarafelag, og Hokkaido Takushoku, tígguendi størsti bankin í landinum.

Hví hesi eru hent, mangla neoklassiskku búskaparfrøðingarnir hjá Vestanveldunum eitt gótt svar uppá; teir tala um ovurhitaðan búskap, men fleiri og fleiri serfrøðingarnar seta í dag spurnartekin við, um ríkni politikkurin man vera tann rætti.

Hetta skulu vit venda aftur til í øðrum samanhangi; men ein ting er vist: Virkningurin av, at tað gongur illa í Suðureysturasía fara vit øll at merkja.

Minningarorð um

Heina S. Johannesen

17.03.18. – 04.10.97

Sváður var saknurin, og endaleyst tykist tómrúmið, tá ið elskaði faðir mín tann 4. oktober varð tein heim til tað lovaða landið, har gott er at vera.

Pápi var borin í heim tann 17. mars 1918 í Seldarfirði. Longu sum 4 ára gamal misti hann faðir sín, og sat mamman eftir við trimum børnum. Ikki er ilt at skilja ta neyðarstöðu, hesi heim nú var komið í, men við einum ófatilgum áráði og Guðgívnari styrki strevði seg omma gjøgnum hesi dapra tíðarskeið og bar so í bandi, at øll børn hennara komu væl undan.

Tá ið pápi var 16 ára gamal, fór hann at sigla. Tey fyrstu trý árinu var hann við føroyskum skipum, til hann sum 19 ára gamal fór at sigla við donskum skipum. Burturi í heimi og einamest hjá A. P. Møller sigldi pápi meginpartin av ævi síni, sæð burtur frá tí tíðarskeiði hann gekk til stýrimann í 1944 og til skipsforara í 1961 og onkrum millumbili, tá ið hann sigldi her heima.

Umboð arbeiddi pápi seg upp frá tí lægsta til tann hægsta; hann hevði royndir sum kamardrongur, fyrbótari, matrósar, stýrimaður og skipari, og høvdu hesar royndir ivaleyst við sær, at hann so væl dugdi at skilja og samstarva við skipsfelagar sínar.

Í fimtiárunum vóru útmynstringarnar um 18 mánaðar langar, og var hesi í barnsins málistokki eitt nærum endaleyst tíðarskeið, men tá ið so umsiðir dagurin upprann, at pápi kom heim at ferðast, var hesi av sonnum ein gleðis- og hátíðardagur. Nú var onki óført, øll familjan fór út á »Tjaldrið« ella »Drotningina« at veittra pápa væl heimafurkomnum. Abbi, sum hevði bil, stongdi Sandgarðin og var fúsar at koyra fólk og víðfórt til heim okkara í Tórfingsgøtu, har mamma hevði fyrirrekað alt so væl. Áhugin fyrri teimum stóru kuffertum, sum vóru borin inn á gólvið, var ringur at dylja hjá okkum, sum børn vóru, tí av royndum vistu vit, at okkurt tinganes var til okkara, og ongantíð minnst eg, at nakar var svikin. Soleiðis var pápi, honum dámdi so væl at gleða børnini, tað, sum honum sjálvum ikki lutaðist vegna trongu barnakor hansara, gav hann okkum í ríkum máli.

Seinni fór eg sjálvur at sigla í sama reiðarfi, har pápi sigldi, og komi soleiðis tíðum í prátt við menn, sum áður

høvdu siglt saman við pápa; ein teirra málbar seg soleiðis: »Ja, Johannes, hví du vil leve op til din far, så har du meget at leve op til;« her var sipað til samliga atburð faðirs míns. Tó at hesi eru umleið 15 ár síðan, standa hesi orð sum høgd í stein framman fyrri mær enn berandi boð um, at eins og pápi var ein fyrimynd heima, so var hann tað eisini umboð.

Í árinu 1982 varð pápi pensioneraður og kundi nú í sorgblíðni líta aftur á sítt virkisskeið, takkandi tí Almáttuga fyrri at hann var spardur frá eini vátari grøv, hesi sæð í skugganum av tí tíðarskeiði, sum pápi sigldi í, fyrst undir kríggnum millum minur og undan týskum torpedum og seinna á brúnni so mangan vøkunátt, tá ið havsins stormar hóttu stóra og kortini so líta skip hansara, og øgiligr sjógvur svølgdu allari mannastryki og vitan. Mundi pápi í slíkum lötum ikki rópa til Várhara um hjálpi, og mundi hann ikki eisini vera skjóttur at takka Honum, tá ið kriggið var av, og havið aftur lá í silvitni.

Tá ið eg tosaði við pápa í seinastuni, bar tos hansara brá av, at hann ikki kendi seg so birgan longur, og soleiðis fyrirrekaði hann meg til, at hann skjótt fór at fara frá okkum. Við brennandi vón um, at hesi ikki var so, royndi eg at eggja hann til livsmót, kortini vitandi um og fjaldandi fyrri mær sjálvum, at lívssól hansara var um at hvørva í havsbrúnni.

Stutta tíð seinna, tá ið eg stóð við deydslugu faðirs míns, tykist tað sum um í fluttum týðningi, at skipið nú var komið á reduna og bíðaði eftir loðsinum, sum skuldi føra tað inn í ta æviga hvíluhav, og tá ið pápi dór sín seinasta andadrátt, visti eg, at allir endar nú vóru fastir í landi, og at hesi – í mínum eygum so stásiliga skip – nú ekkaleyst var vágubundið í teirri havn, har jarðarinnar ódnir ikki hóttu longur. Nú kundi pápi óttaleysur ganga oman landgongina ella fara úr líkam sínum og verða vevvistur til bústaðin, honum er gjørdur til reiðar.

Góða mamma, má Harrin styrkja teg í hesi tíð. Latum okkum stilla stund drýpa høvur og minnst henda mann, sum við myndugleika, førleika og stórari ábyrgd setti so mangan kósina út í kortið á teim sjev høvnum og sum aftan á lokna útmynstring so lítulátin, kærleiksfullur og eyðmjúkur kom heim til síni kær, sum hann elskaði so høgt.

Friður veri við minninum um elskaða faðir mín, sum telist millum teirra, sum sálmaskaldið Ambrosius Stub yrkir so vakurt um:

Hvad vindes på verdens det vildsomme hav?
Ak, tusinde farer i skummende trav!
Man véd kun to havne,
bekendte af navn:
Dene ene vor vugge, Den anden vor grav.

Jóanes

Frá Stráluni

Vit ynskja øllum eitt gott nýggjár.
Stóra tøkk øll tit, ið hava hjálpt
og stuðlað okkum í 1997.

Strálan

Lesarabrøv

Tøkk til Felagskórið Gøta/Leirvík

21. des. var eg á konsert í Gøtu kirkju. Felagskórið Gøta/Leirvík saman við solistum, lucia-gentum og hildum vóru við til at gera kvældið ógloymandi. Tað var eins og ein bleiv lyftur hægri upp, meðan ein sat har og lurtadi. Tit skulu hava tøkk fyrri hesi. Tøkk fyrri at tit leggja so nøgva orku í at gera okkum áhoyrum gerandisdagin lættari. Tí eitt vita vit, og tað er, at tað liggur eitt stórt arbeiði aftan fyrri slíka framfærslu. Og so kann eg ikki lata vera við at nevna unga solistin Eivør Pálsdóttir. Hennara

klokkureina rødd setti prikkinn yvir i-ð.

Bert spell, at hvørki sjónvarp ella útvarp vóru til staðar, tí hesi løtu hevði eg unt øllum Føroya fólki. Tó høvdu nøgv leitað sær í Gøtu kirkju hendað sunnugin. Ja, í kirkjuni var neyvnan stólar tomur; og var tað við til at geva hendað

serliga »stemningin«.

Tøkk til tykkum øll, ið skipaðu fyrri, og ikki at gloyma kórleiðaran Hegin Kambadal. Hasum komst tú væl frá.

áhoyrari

sosíalúrin

– vit seta út í kortið